

Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
Наставно-научном већу

На основу одлуке Одељења за новинарство и комуникологију, констатовано је да је кандидат Предраг Ђ. Бајић завршио израду своје докторске дисертације под насловом **НАЦИОНАЛНИ СПОРТСКИ ТИМОВИ У ЈАВНОМ ДИСКУРСУ ОНЛАЈН ЗАЈЕДНИЦЕ: НОВИНАРСКИ ТЕКСТОВИ И КОМЕНТАРИ КОРИСНИКА НА ИНФОРМАТИВНИМ ВЕБ ПОРТАЛИМА**. Наставно-научно веће је формирало Комисију за преглед и оцену докторске дисертације у саставу: проф. др Добривоје Ж. Станојевић, редовни професор Универзитета у Београду – Факултет политичких наука (ментор); проф. др Марко М. Ђорђевић, редовни професор Универзитета у Крагујевцу – Факултет педагошких наука; и доц. др Лидија Ж. Мирков, доцент Универзитета у Београду – Факултет политичких наука. Комисија у овом саставу је прегледала и оценила наведени докторски рад и Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Основни подаци о кандидату

Предраг (Ђуро) Бајић рођен је 9. јуна 1982. године у Београду, где је завршио Основну школу „Вељко Дугошевић” и Електротехничку школу „Никола Тесла”. На Основне академске студије на Академији лепих уметности у Београду уписао се 2006, а 2010. је стекао звање дипломираног менаџера масовних медија, са просечном оценом 8,80.

Мастер академске студије Комуникологије на Факултету политичких наука Универзитета у Београду завршио је 2013. године са просечном оценом 9,62 и оценом 10 на мастер раду под називом „Класични масовни медији у дигиталном добу – крај или нови живот”, на којем је ментор био проф. др Мирољуб Радојковић. На докторске Студије културе и медија на Факултету политичких наука Универзитета у Београду уписао се 2013. године и положио је све испите са оценом 10.

Новинарску каријеру започео је у Југословенском спортском листу „Спорт” 2002, најдуже (деценију и по) радио је у Независном дневном листу „Вести” (франкфуртске), а сарађивао је и са другим редакцијама. Током своје новинарске каријере извештавао је са бројних спортских догађаја на домаћој и међународној сцени. Дугогодишњи је члан Удружења спортских новинара Србије (УСНС) и Међународне асоцијације спортских новинара (AIPS).

Од октобра 2018. године запослен је на Факултету за спорт Универзитета „Унион – Никола Тесла” као асистент на предметима из области комуникологије, медија и новинарства. Аутор је књиге „Бити четврти: шампиони без олимпијске медаље”, коју је

реализовао са студентима спортског новинарства Факултета за спорт. Та књига је добила признање за издавачки подухват године у писаном новинарству за 2022. годину у избору Удружења спортских новинара Србије. Такође, уредник је књиге „Сергије Лукач – прометеј новинарства” (аутори Радивоје Петровић и Слободан Пенезић са студентима журналистике Факултета за спорт, 2023).

Објављени радови кандидата

Кандидат је објавио 30 радова у научним часописима и зборницима и учесник је више научних скупова у Србији и иностранству. Међу радовима су и следећи:

- **Вајић, Predrag** (2012). *Život ili smrt štampanih medija: izazovi digitalnog doba*. *CM: časopis za upravljanje komuniciranjem = communication management quarterly*, 7 (24), 151–170. DOI: 10.5937/comman1224151B.
- Обрадовић, Невен и **Предраг Бајић** (2014). Како је почео Велики рат на Твитеру. У: Драган Годоровић, Далибор Петровић и Драган Прља (уредници), *Интернет и друштво: међународни тематски зборник радова*, 299–318. Београд: Српско социолошко друштво; Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу; Београд: Институт за упоредно право. УДК: 004.748.5:316.776.
- **Вајић, Predrag**, Branko Vukašinić, Iris Zavargo, Predrag Simić i Zorica Čanadanović (2014). *Hollywood: stari trend u novoj formi*. *CM: Communication and Media Journal = Časopis za komunikaciju i medije*, 9 (32), 15–42. DOI: 10.5937/comman1432015b.
- **Бајић, Предраг** (2015). Поглед кроз олимпијске кругове: Игре као платформа за јачање меке моћи и ширење порука у међународним односима. У: Pavle Milenković, Snežana Stojšin i Ana Rajvančić-Cizelj (urednici), *Društvo i prostor. Epistemologija prostora. Društveni prostor i kulturno-istorijska značenja: zbornik radova*, 287–303. Београд: Српско социолошко друштво; Београд: Институт за упоредно право; Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду. УДК: 796.032.2 659.3/.4:316.774.
- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2016). Мигрантска криза у огледалу српске дневне штампе. *Култура полиса: часопис за неговање демократске политичке културе*, 13 (31), 29–43. УДК: 314.15:316.774(497.11).
- **Вајић, Predrag** (2017). *Onlajn štampa: odnosi između sadržaja u štampanim i onlajn izdanjima dnevnih novina*. *CM: Communication and Media = Komunikacija i mediji*, 12 (39), 57–82. DOI: 10.5937/comman12-9129.
- **Бајић, Предраг** (2017). Границе као тачка сукобљавања глобалног и националног у дневној штампи Србије. У: Урош Шуваковић, Владимир Чоловић и Оливера Марковић Савић (уредници), *Глобализација и глокализација: међународни тематски зборник*, 76–88. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини; Београд: Српско социолошко друштво; Институт за политичке студије. УДК: 070.44:341.222(497.11)“2016/2017“ 316.77:316.334.4(497.11)“2016/2017“.

- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2018). „Алтернативне чињенице” и новинарска објективност. У: Александар Врањеш, Весна Шућур Јањетовић и Жељко Будимир (приређивачи), *(Ре)конструкција друштвене стварности – зборник радова изложених на научној конференцији са међународним учешћем*, 319–336. Бања Лука: Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци. УДК: 070.11:[32.019.5:316.774.
- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2018). Европска унија на насловним странама дневних новина у Србији. *Политика националне безбедности*, 9 (14), 1/2018, 107–121. УДК: 32(4-672EU):316.774(497.11)“2017“. DOI: 10.22182/pnb.1412018.7.
- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2018). Културна политика на насловним странама дневних новина у Србији. *Култура: часопис за теорију и социологију културе и културну политику*, 160, 274–290. УДК: 316.774:070(497.11)“2018” - 008(497.11). DOI: 37/kultura1860274J.
- **Бајић, Предраг** и Радивоје Петровић (2019). Таблоидни ритам спортског извештавања у дневној штампи Србије. У: Иванка Гајић (главни уредник), *Зборник радова / Пета међународна научна конференција „Спорт, здравље, животна средина”*, 29–36. Београд: Факултет за спорт, Универзитет „Унион – Никола Тесла”.
- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2019). Неуспела транзиција медијског система Србије. *Социолошки преглед: часопис Српског социолошког друштва*, 53 (3), 1020–1045. Београд: Српско социолошко друштво. DOI: 10.5937/socpreg53-22587.
- Петровић, Радивоје и **Предраг Бајић** (2019). Ријалити као медијска доктрина реконструкције свести преко штампе. *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 70 (172), 603–614. DOI: 10.2298/ZMSDN1972603P.
- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2020). Слика о коронавирусу у дневној штампи Србије. *Социолошки преглед: часопис Српског социолошког друштва*, година 54 (3), 534–559. DOI: 10.5937/socpreg54-27766.
- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2020). Govor mržnje u popularnim medijima u Srbiji. U: Irina Milutinović (priređivač), *Medijska politika i evrointegracije*, 129–148. Београд: Institut za evropske studije & Hanns-Seidel-Stiftung.
- **Бајић, Предраг** (2020). Теоријски и практични аспекти комуникационе теорије моћи у глобалном умреженом друштву. *Спорт и бизнис*, 6 (6), 19–25. УДК: 316.472.4:077 316.77:077.
- Јевтовић, Зоран и **Предраг Бајић** (2022). Европска мигрантска криза као сегмент медијске агенде у дневној штампи Србије 2015–2020. *Социолошки преглед*, 56 (2), 534–558. УДК: 314.151.3-054.7(4) 32.019.51:070(497.11)“2015/2020” 070.15(497.11)“2015/2020”. DOI: 10.5937/socpreg56-37644.
- **Бајић, Предраг** (2022). Fenomen četvrtog mesta u sportu kroz društvenu i medijsku prizmu: Olimpijske i Paraolimpijske igre. *Sport, mediji i biznis*, 8 (8), 115–129. УДК: 316.644:796.092.292.3 796.032.2-056.26 796.032.2.

Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација под насловом „Национални спортски тимови у јавном дискурсу онлајн заједнице: новинарски текстови и коментари корисника на информативним веб порталима” садржи 400 страна, од чега је 330 страница текста. У раду се наводи седам нумерисаних поглавља, која су подељена у четири дела (Увод, Теоријски оквир, Истраживање и Закључак), од којих резултати истраживања заузимају 245 страница. У списку литературе иза текста постоји укупно 339 библиографских јединица и е-извора. У том списку су обједињени релевантна научна и стручна литература, новински и други извори цитирани у раду, односно, на које се позивао аутор рада. Такође, иза тога се налази списак графикона, слика и табела, списак других релевантних линкова и база података, као и списак интернет извора за узорковање. Осим претходно наведеног, у раду се налазе и сажетак, биографија кандидата и прилози изјава о ауторству, о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и о коришћењу.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет урађене докторске дисертације јесте дискурс о националним спортским тимовима на информативним веб порталима, начин на који се говори о националним спортским тимовима и појединцима који их чине. Истражене су функције различитих систематских језичких избора у новинарским текстовима и у коментарима корисника тог медијског садржаја, уз компаративни ниво. Анализирано је какав контекст добијају такви садржаји, како се идентификују утицаји политичких и других друштвених односа у оквиру Републике Србије или са другим државама у текстовима и коментарима који утичу на производњу значења.

После уводних разматрања, кроз теоријски оквир овог рада, говори се о социјалном конструкционизму, дискурсу, репрезентацији, идентитету, нарочито о националном идентитету, националним спортским тимовима и међународним такмичењима, масовним медијима и новинарству у онлајн окружењу, спорту као медијском производу, транзицији од традиционалног читаоца, слушаоца и/или гледаоца ка активном кориснику, као и о медијској слици Србије на почетку треће деценије XXI века.

У истраживачком делу фокус рада је на медијској покривености таквих садржаја, потом и на њиховим карактеристикама, односно, дискурзивним стратегијама и комуникационом наративу о националним спортским тимовима у новинарским текстовима и коментарима корисника на информативним веб порталима.

Циљ је био да се истраже конструисања значења о националним спортским тимовима у медијима, анализом текстова који су новинарски производи и коментара посетилаца изабраних информативних веб портала, односно, корисника.

Научна и друштвена оправданост

Како је Србија држава која је и даље у транзицији постсоцијалистичког друштва, спорт се често користи као културни симбол за производњу тог посебног, веома специфичног идентитета заједнице, па су и међународни успеси у спорту препознати од владајућих елита као значајни у оснаживању процеса изградње националне државе, што истиче аутор у овом раду цитирајући и друге ауторе. Бајић даље образлаже како се због тога и национални спортски тимови посматрају као нешто више од селекција одређених спортских игара, као жељена супституција за друге недостатке или неуспехе. Управо такви фактори утичу на то да се кроз медијске наративе о националним спортским тимовима на информативним веб порталима и у коментарима њихових корисника провлаче и недоумице у вези са другим сегментима друштва, добија се шири контекст, произведена значења.

Шири друштвени значај оваквог приступа теми је у намери да се на систематски начин идентификују обрасци помоћу којих су национални спортски тимови, као важан део колективног, националног и културног идентитета, приказани у медијима у Србији.

Научни допринос је у томе да се укаже укаже на начине на које се обликују медијски производи на информативним веб порталима, новинарски текстови и интерпретације које су продукт корисника одређених медијских садржаја, као и каква је интеракција између садржаја. Такође, резултати емпиријског истраживања, анализирани кроз шири друштвени контекст, доносе могућност бољег разумевања процеса који утичу на формирање одређених медијских садржаја.

Друштвени допринос се огледа у намери да се стручној и широј јавности представи однос према националним спортским тимовима у медијима. Кроз начине на које се преплићу сегменти друштва (тема из спорта која покреће разговор о националном и другим идентитетима), истраживање доприноси тумачењу значаја медија као изузетно битне области у обликовању друштвене стварности и усмеравању јавног мњења. То је нарочито значајно за анализирани период, када је због пандемије ковида 19 још већи ослонац био на медијски посредованим искуствима.

3. Хипотезе од којих се полазило у истраживању

У овом раду је средиште било на једном општем истраживачком питању и два специфична истраживачка питања.

Опште истраживачко питање у овом раду гласи: Како су представљени национални спортски тимови на информативним веб порталима у Републици Србији?

Осим тога, постављена су и два специфична истраживачка питања:

– У каквом односу се налазе новинарски текстови о националним спортским тимовима на информативним веб порталима у Републици Србији и коментари корисника тих садржаја?

– Какве дискурзивне стратегије се користе у новинарским текстовима о националним спортским тимовима на информативним веб порталима у Републици Србији и у коментарима корисника тих садржаја?

Истраживање у овом раду се односило на једну основну и две помоћне хипотезе.

Основна хипотеза гласи: Дискурс онлајн заједнице о националним спортским тимовима на информативним веб порталима у Републици Србији, као резултанта новинарских текстова и коментара активних конзумента тог садржаја (активних корисника), има двојаку функцију – индукује учвршћивање заједништва и подстиче поделе.

Помоћне хипотезе су следеће:

– У односу на новинарски текст о националним спортским тимовима који им претходи, коментари корисника на информативним веб порталима у Републици Србији имају тенденцију ширег друштвеног посматрања и репрезентације одређеног догађаја или појаве о којој се говори.

– Дискурзивне стратегије о националним спортским тимовима у новинарским текстовима и коментарима корисника на информативним веб порталима у Републици Србији доприносе сензационализму и подстицању емоционалности.

4. Кратак опис садржаја дисертације

У „Почетним разматрањима”, првом поглављу докторске дисертације, формулисан је истраживачки проблем и указано на очекиване резултате и научни допринос.

Следи теоријски оквир, који је подељен на три дела.

У другом поглављу, које има назив „Конструкција значења у јавном дискурсу”, аутор овог рада полази од поставки социјалног конструкционизма. После тога, кроз позивање на низ аутора, објашњени су појам дискурса и његов развој, као и репрезентација.

Потом следи поглавље „’Ми’ и ’они’ кроз идентитетска питања и спорт”, у којем се говори о појму идентитета, уз издвојени сегмент о идентитету у виртуелном простору. Затим се говори о националном идентитету, теоријској поставки „света нација”, као и о другим релевантним и са тим повезаним појмовима. Ово је део рада у којем је посебна пажња посвећена и дефинисању националних спортских тимова и међународних такмичења у којима учествују, уопштено и кроз домаћу регулативу, као и историјском прегледу активности овдашњих националних спортских тимова релевантних за овај рад.

Четврто поглавље има наслов „Масовни медији, спорт и дигитална садашњост” и у њему се говори о медијима и новинарству у дигиталном добу, односно онлајн окружењу, као и о самом спорту као медијском производу. Посебна пажња је посвећена публици, у делу под називом „Од традиционалног читаоца, слушаоца и/или гледаоца ка активном кориснику”, која се развија у сегментима који имају следеће наслове: „Постмодерни свет – границе простора и навике људи у ’златном добу брзине’”, „Употреба нових технологија и информисање у дигиталном окружењу”, „Активност публике кроз теоријску призму”, „Партиципативност корисника у онлајн простору” и „Коментари на информативним веб порталима”. На крају четвртог поглавља представљена је медијска слика Србије на почетку треће деценије XXI века, кроз сегменте „Медији и новинарство у вртлогу

таблоидизације”, „Преглед медијске сцене по броју стварних корисника веб портала” и „Саморегулација у онлајн окружењу”.

У истраживачком делу, после представљања предмета, циља, истраживачких питања, хипотеза, метода истраживања и узорка, што се налази у петом поглављу, следи шесто поглавље у којем су резултати истраживања и дискусија. Експликација има два нивоа. У првом сегменту је комплетан узорак анализиран квантитативно и приказана је медијска покривеност националних спортских тимова и активност корисника новинарских садржаја кроз коментаре, уз генерални и појединачни осврт на учинак националних спортских тимова у анализираном периоду. У другом сегменту је нагласак на садржајима са највише коментара (опште и појединачно по анализираним веб порталима), а где се даље уочавају, систематизују и анализирају дискурзивне стратегије које се користе у партиципативним новинарским текстовима у којима су тема национални спортски тимови, по критеријумима овог рада. Осим ауторства/анонимности, у раду је издвојено још 18 приступа који су релевантни и у новинарским текстовима и у коментарима корисника, као и још 16 приступа који су аутентични за активне кориснике и који доприносе развијању дискусије у различитим правцима, односно, ширем контексту од новинарског садржаја, оивиченог узусима новинарског приступа и усмереног на једну тему.

Последње нумерисано поглавље представљају закључна разматрања, после чега још постоје литература, е-извори и други подаци, као и прилози у којима се налазе биографија аутора и изјаве о ауторству, о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и о коришћењу.

5. Методе примењене у истраживању

У овом емпиријском докторском раду коришћене су методе критичке анализе дискурса и анализе садржаја. Узорак истраживања чине централни извештаји (или централне вести, уколико нема извештаја) и са тим новинарским садржајем повезани коментари корисника са осам веб портала (Blic.rs, Kurir.rs, Telegraf.rs, Mondo.rs, Nova.rs, B92.net, MozartSport.com и SportKlub.rs) о такмичарским утакмицама женских и мушких сениорских националних спортских тимова Србије у фудбалу, кошарци, рукомету, одбојци и ватерполу у најзначајнијим међународним такмичењима, што су Олимпијске игре, светска и европска првенства (квалификације и завршни турнири). Одабрани су најпопуларнији колективни спортови у Републици Србији, где постоји двојака идентификација корисника – са тимом и са одређеним појединцима из тих тимова. Анализа је обухватила период од 14 месеци, од почетка јануара 2021. до краја фебруара 2022. године, што је период у којем је сваки од селекованих националних спортских тимова одиграо бар једну утакмицу која испуњава критеријуме да се нађе у узорку истраживања.

Методолошки приступ у овом раду је компаративног карактера, где се пореде новинарски текстови и коментари корисника на информативним веб порталима, који чине партиципативни новинарски текст. На тај начин се идентификују сличности и разлике у

медијским репрезентацијама националних спортских тимова – и када је реч о новинарским текстовима који производе одређена значења, као и када је реч о коментарима корисника, где постоји могућност интеракције са новинарским текстом, али и са другим корисницима, чиме се стварају нова значења.

Истраживање у овом раду се ослања на метод Рут Водак, где аутор ове дисертације истиче сегмент у ком се говори о томе да дискурс настаје и интерпретира се у контексту одређених историјских дешавања, тј. у одређеном времену и простору, као и да су предмет истраживања друштвени проблеми, међу њима и идентитет. Даље објашњава да на тај начин могу да се анализирају поделе на „нас” и „њих”, међусобни односи, не само када је реч о темама везаним за национални идентитет, већ и за друге идентитете.

6. Остварени резултати и научни допринос

Имајући у виду значај националног идентитета у свету нација и повезујући са националним спортским тимовима као снажним интегративним елементом одређене нације, кроз које се представља и надмеће на међународној сцени, уочава се њихов утицај на свакодневицу људи. То се нарочито односи на нације које имају трусне друштвене околности, које спорту додају на значају, доводе и до његове митологизације, супституције за друге сегменте друштвене стварности, па Бајић констатује да је спорт слика и израз одређеног друштва.

У овом раду је спорт посматран кроз представљање у онлајн заједници на платформи информативних веб портала, кроз писани садржај – новинара и корисника, са променљивим бројем учесника у комуникацији (активних корисника), где је сврха комуникације информисање, затим и размена мишљења, која може бити разноврсна, као и циљеви комуникације, резултати, редослед, тон, начин, расположење, стилови, друштвене норме и друго, у складу са позивањем аутора дисертације на раније теоријске радове. Актери у тој онлајн заједници јесу новинари који својим радом утичу на јавно мњење и они који посматрају догађаје и конзумирају медијске текстове о тим догађајима, потом и коментаришу кроз партиципативни новинарски текст, односно, својеврсне форуме чија је „иницијална каписла” одређени спортски догађај, односно, новинарски садржај повезан са тим.

Опште истраживачко питање у овом раду се односило на то како су представљени национални спортски тимови на информативним веб порталима у Републици Србији, посебно имајући у виду два компаративна елемента партиципативног новинарског текста, новинарске садржаје и коментаре активних корисника, односно, дискурзивне стратегије којима се служе и професионални комуникатори и корисници, што је истакнуто у специфичним истраживачким питањима. Кључно за избор националних спортских тимова у екипним спортовима је то што они не истичу увек у први план појединце, већ се нација идентификује прво са колективом, у којем нико није незаменљив (иако често постоји и идентификација са појединцима). Тај избор је подразумевао селекцију мушких и женских националних спортских тимова Србије из најпопуларнијих екипних спортова на овим

просторима, који су трофејни и имају дугу традицију, а то су фудбал, кошарка, рукомет, одбојка и ватерполо, кроз периоде када су активни у такмичарским утакмицама у три најзначајнија такмичења (Олимпијске игре, светска и европска првенства).

Исказани опсег је био неопходан како би се избегла тренутна популарност неког одређеног спорта и појединаца у њему, која је променљива и неретко у зависности од резултата (а дужи период пружа могућност већег захвата различитих исхода), односно, како би заједно чинили широки, релевантан корпус. Исто је урађено и када је реч о информативним веб порталима, где актуелна популарност кроз број реалних, односно, стварних корисника није једини критеријум, већ је посматрана и власничка структура, као и дужина њиховог присуства на медијској сцени, а селектовани су општи информативни веб портали и они који су специјализовани за спорт, како би у узорку била што већа разноликост.

Кроз квантитативну анализу централних вести/извештаја на информативним веб порталима са такмичарских утакмица националних спортских тимова Србије, уочена је јасна разлика у присутности и одсутности, односно, у праћењу и по спортовима и по националним спортским тимовима појединачно. Посматрајући новинарске садржаје, покривеност је велика, али не и потпуна, где линија раздвајања иде по роду, односно, између мушких и женских селекција, где првоименоване имају стопостотну покривеност кроз вести/извештаје док код другоименованих не изостају новинарски садржаји једино код националног одбојкашког тима (нису сви посматрани веб портали известили са свих тражених догађаја). На покривеност, уопштено, утиче заинтересованост медијских посленика и њихових читалаца/слушалаца/гледалаца, па тако и у случају онлајн медија, а што је повезано и са традицијом, досадашњим успесима и актуелним стањем у одређеним националним селекцијама са ових простора (конкретно, знатно мање су заступљени женски национални фудбалски и ватерполо тим који су далеко од резултата свих преосталих осам посматраних селекција).

У зависности од заинтересованости за одређено такмичење, односно, конкретан догађај, као и његове важности за тим и заједницу, зависи и одлука да ли се о њему говори (када се говори) кроз форму вести или извештаја после утакмице или кроз хибридную форму коју чини и хронолошко извештавање током догађаја. Самим тим, зависи и да ли постоји могућност коментарисања током утакмице, када се мења стање на терену и резултат, па и расположење. Такође, догађаји који су оцењени као посебно значајни, високо су котирани и на медијској агенди информативних веб портала општег типа, имајући у виду значај спорта у друштву.

Када је реч о коментарима корисника, по просечном броју је доминантан мушки национални фудбалски тим, па тако фудбал и у Србији пробија границе „света нација”, без обзира на појединачне карактеристике одређене државе/нације, њене културе и традиције, трофејније спортове итд, као глобално најпопуларнији спорт, превазилазећи и устаљени епитет „најважније споредне ствари на свету”. О популарности и снази импулса корисницима да постану активни говори и то што у анализираном периоду мушка

фудбалска селекција Србије није учествовала ни на једном завршном турниру, већ једино у квалификацијама за Светско првенство у Катару. Уколико би се разлог тражио у успешним квалификацијама, контрааргумент је чињеница да су друге селекције играле завршне турнире великих такмичења, освајале медаље, а да су титуле освојили мушки национални ватерполо тим (Олимпијске игре) и женски национални кошаркашки тим (Европско првенство), али су фудбалери вишеструко изнад свих осталих по просечном броју коментара.

Ипак, појединачно посматрано, јачина популарности кошарке на овим просторима, што је повезано и са трофејном традицијом и стално високим очекивањима, исказана је кроз највећи број коментара у посматраном периоду на једној утакмици управо у овом спорту, у поразу Србије од Италије у финалу олимпијског квалификационог турнира у Београду. Кроз тај пример се видело како порази изазивају снажне емоције, чак и снажније од успеха, које проузрокују мобилизацију масе ка брзом откривању узрока или „узрока”, па тако и појединаца који се таргетирају. То се прожима толико далеко да позиви иду и ка искључењу из заједнице, односно, одузимању припадности „нама”. Иначе, посматрајући кроз неке друге примере, потврђена је порозност граница између „нас” и „њих”, да она није непроменљива, односно, да постоји могућност да и ранији странци постану „овдашњи”, па и поново „туђи”.

Да су мушки национални спортски тимови много привлачнији за активирање кроз коментаре, односно, да се активни корисници на тај начин више идентификују са њиховим догађајима и резултатима, говори и то што је прва женска селекција на петом месту по просечном броју коментара (кошаркашка), иако је имала веће успехе на посматраним такмичењима од свих осим мушке ватерполо селекције. Такође, јавност очекивано постаје активнија како расте значај утакмице, па на завршним турнирима расте број коментара како се ближи крај такмичења, односно када су елиминационе утакмице.

Када је реч о онлајн заједници у Србији, могло би да се закључи да тешко мења навике, бар онај активни део, имајући у виду да је највећи број таквих корисника на посматраним спортским садржајима на информативном веб порталу општег типа са најмањем бројем реалних корисника од анализираних, али је најдуже на интернет сцени (B92.net). Такође, очигледно је да је потребно време да се изгради мрежа таквих корисника, што показује пример најмлађег информативног веб портала (Nova.rs), који је на зачељу по броју коментара.

Посматрајући кроз анализу дискурса, пошто у партиципативном новинарском тексту постоји независни и зависни члан, развија се интеракција између неравноправних учесника, јер је моћ модерације коментара у рукама медијске организације (мада постоји могућност утицаја зависног члана на независни кроз нпр. евентуалну корекцију новинарског садржаја на основу коментара корисника). Ипак, анализа је показала високу толеранцију на тематску некохерентност, односно, на коментаре који нису у вези са темом новинарског садржаја (мада увек остаје отворено питање о ономе шта још није публиковано или неће бити публиковано после процеса модерације). О томе говоре и

бројне дискурзивне стратегије које користе активни корисници у обликовању садржаја који публикују и којима изражавају одређене ставове, односно, посредством језика остварују циљеве, утичу на скуп значења, метафора, представа, слика и другог што заједно доводи до одређеног поимања догађаја.

Такође, компарирајући елементе партиципативних новинарских текстова, постоји већинско ауторство (потписани креатори) новинарских садржаја, који се баве одређеном темом (у овом случају је то вест/извештај са одређене спортске утакмице или хибридна форма која подразумева и извештавање док је утакмица у току), што доприноси уверљивости ставова, релевантности, аутентичности и поверењу корисника према том садржају – или чак и неповерењу, у зависности од става према одређеном аутору и медију. Са друге стране се налази анонимност корисничких садржаја (у смислу да нема регистрације којом би био утврђен њихов идентитет на адекватан начин), где се иде далеко шире од теме новинарског садржаја, који би, уједно, требало да представља и повод за активност корисника.

Осим ауторства/анонимности, у раду је издвојено 18 приступа који су релевантни и у новинарским текстовима и у коментарима корисника и нешто мање (16) оних који су аутентични за активне кориснике и доприносе развијању дискусије у различитим правцима, знатно ширем контексту од самог новинарског садржаја, оивиченог узусима новинарског приступа и сконцентрисаног на једну тему. Дакле, све то говори о начинима, усмеравањима, интенцијама аутора независног и зависног елемента партиципативног новинарског текста. На тај начин, потврђена је прва помоћна хипотеза, а то је да у односу на новинарски текст о националним спортским тимовима који им претходи, коментари корисника на информативним веб порталима у Републици Србији имају тенденцију ширег друштвеног посматрања и репрезентације одређеног догађаја или појаве о којој се говори.

Анализа показује да су друштвени проблеми који се спомињу разнолики, међу њима и они који говоре о идентитетима, који нису непроменљиви и који се могу оснаживати, слабити, па и мењати. Потврда тога да дискурс настаје и интерпретира се у контексту одређених историјских дешавања, тј. у одређеном времену и простору, чини низ дискурзивних стратегија које кроз контексте садашњих тумачења прошлих догађаја и стереотипа, односно кроз актуелне доминантне ставове који поткрепљују поделе на „нас” и „њих”, посматрају свет и изражавају или чак намећу своје ставове.

Када је реч о стратегијама, у оба дела партиципативног новинарског текста се уочавају (наравно, контексти су најчешће шири у коментарима) оне које именују (нпр. метонимијска и метафоричка номинација, колективизација и индивидуализација, као и непрепознавање), затим аргументационе (попут питања „домаћих странаца” – „за” и „против”, али кроз директно обраћање другима, бодрење и подршку, разумевање и оправдавање), као и оне где се може величати, унижавати и таргетирати, затим даље предвиђати кроз оптимистичке и песимистичке ставове, који имају или немају основа, као и стратегије које су различити начини перспективе, уоквиравања и дискурзивних репрезентација (попут метафоричног рата, привидне неутралности, интертекстуалности,

па и визуелног наглашавања садржаја. где може доћи до појачавања сугестивне снаге исказа). Међутим, нису стратегије увек јасно раздвојене него се преплићу кроз многе примере, а у примерима се може идентификовати и више стратегија.

На све то, корисници усмеравају комуникацију у још низ других праваца, скрећу пажњу на за њих битне теме, где се осликавају и разне поделе на основу идентитета, па тако и националног, чему посебно доприноси учествовање корисника који живе у другим државама и припадају другим нацијама са простора некадашње СФРЈ, са све припадајућим „багажом” ближе и даље прошлости односа између нација/народа на тим просторима. Међу усмеравањима комуникације су и примери попут указивања на разне интерне поделе, колективну угроженост, патриотизам и изостанак истог, однос према другим нацијама, порекло и боју коже, али и физички изглед, улоге жене у друштву и религијске елементе.

На већини анализираних информативних веб портала слагање и оповргавање са ставовима других корисника може се изразити и путем једног клика (плус и минус на одређеном коментару). Могућност да се тако изрази мишљење може додатно допринети растрзаности и поремећају пажње карактеристичном за човека у дигиталном добу, практично га и обесхрабрити да више промишља и шире образлаже свој став, омогућавајући му да се изјасни кратко, у секунди. Са друге стране, за преговарање је неопходно узети улогу активног корисника на други начин, кроз унос коментара. Сама несталност, односно, могућност различитих тумачења, доприноси динамичности комплетног садржаја партиципативног новинарског текста, из којег може да се формира слика о одређеном догађају, али и о низу других, као и да се идентификују обрасци помоћу којих су приказани у медијима.

Имајући у виду доминацију таблоидног дискурса у јавности, што се види и кроз мноштво приступа садржају и издвојене примере из партиципативних новинарских текстова, потврђена је и друга помоћна хипотеза, која говори да дискурзивне стратегије о националним спортским тимовима у новинарским текстовима и коментарима корисника на информативним веб порталима у Републици Србији доприносе сензационализму и подстицању емоционалности.

Доминантан део тих приступа и у новинарском и у корисничком садржају, без обзира на то да ли се држи теме или иде шире од тога, нарочито кроз подстицање емоционалности, карактеристичним и бројним метафорама, метонимијама и другим стилским обликовањем, доприноси заједништву једне нације или становништва у оквиру једне државе у постојећем „свету нација”, као и поделама унутар исте или диференцијацији у односу на друге нације/државе. Тако, на основу свега изреченог, потврђена је и основна хипотеза, да дискурс онлајн заједнице о националним спортским тимовима на информативним веб порталима у Републици Србији, као резултанта новинарских текстова и коментара активних конзумента тог садржаја (активних корисника), има двојаку функцију – индукује учвршћивање заједништва и подстиче поделе.

7. Закључак

У овом раду је приказано на које начине партиципативни новинарски текстови могу да понуде знатно ширу перспективу у односу на садржаје у ранијим традиционалним медијима, односно показани су начини како се развија дискусија, усмеравања, интенције аутора независног и зависног сегмента партиципативног новинарског текста.

Значај се огледа како у појединачној анализи, тако и у компарацији та два дискурзивна правца, која пружају могућност сагледавања ширег друштвеног контекста у који се смештају национални спортски тимови у садржајима информативних веб портала, као заједничком производу новинара и корисника њиховог садржаја.

Нарочита предност партиципативних новинарских текстова, уколико се конверзација постави на здравим темељима, јесте управо у коментарима корисника, њиховом међусобном обраћању и обраћању према другима, у којима се, како је то још раније потврђено и кроз теоријски оквир присутан у овом раду, идентификује фамилијаризација са комуникационим партнерима, непосредност, дијалогичност, спонтаност, емоционалност, док тематска кохерентност са новинарским садржајима није апсолутна, а може да буде и упитна. Такође, изнова се отварају и постављају питања у вези анонимности корисника, њихове писмености кроз садржаје, евентуалних манипулација, вређања и другог. У сваком случају, медијски садржаји који говоре о националним спортским тимовима, односно чија је то основна тема, као што је приказано у овом раду, могу кроз све поменуто да буду снажни индикатори стања у друштву, да укажу како на позитивне, тако и на негативне стране, нарочито у заједницама у којима је спорт више од саме игре и представља супституцију за неке друге сегменте друштва.

Имајући у виду све претходно наведено, закључак је да је докторска дисертација Предрага Ђ. Бајића урађена је у потпуности у складу са одобреном пријавом. Овај рад представља оригинално и самостално научно дело према научним, стручним и методолошким условима постављеним за израду оваквог рада. Закључци до којих је кандидат дошао поткрепљени су релевантном литературом и самосталним истраживањем.

Комисија на основу прегледања докторске дисертације констатује да је кандидат показао способност критичког промишљања нових околности и да је ефикасно користио научне и стручне текстове домаћих и страних аутора. Дисертација испуњава све методолошке, истраживачке и техничке стандарде за израду научног рада, те Комисија закључује да дисертација под насловом „Национални спортски тимови у јавном дискурсу онлајн заједнице: новинарски текстови и коментари корисника на информативним веб порталима” испуњава све формалне услове за јавну одбрану, као и да представља оригинално научно дело које даје значајан допринос разумевању јавног дискурса о националним спортским тимовима у медијима у Србији.

На основу свега наведеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да усвоји овај Извештај о прегледу и оцени докторске дисертације Предрага Ђ. Бајића, МА, под насловом „Национални спортски тимови у јавном дискурсу онлајн заједнице: новинарски текстови и коментари корисника

на информативним веб порталима”, да формира Комисију за јавну одбрану у истом саставу, као и да докторску дисертацију, поднети извештај и своју одлуку упути надлежном телу Универзитета у Београду на даљу процедуру.

У Београду, 17. јул 2023. године

Комисија:

Проф. др Добривоје Ж. Станојевић, ментор

Проф. др Марко М. Ђорђевић

Доц. др Лидија Ж. Мирков

